

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

2021 йил 11-сон

**BAKALAVR TALABALARINING RAQAMLI MADANIYATI ASOSIDA
RAQOBATBARDOSHLIK SIFATINING AFZALLIKLARI.**

Maxmudov Abrorjon Zakirovich

Namangan davlat universiteti

O'qituvchi

Tel: 93 673-57-37 e-mail: yangilik2019@gmail.com

***Annotatsiya:** Maqolada har qanday kasb vakillarining zamonaviy texnologiyalarni ishonchli egallashi zarurligi bilan bog'liq dolzarb masala muhokama qilinadi. Inson hayotining turli jabhalarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muhimligini ko'rsatadigan ijtimoiy tendentsiyalar ko'rib chiqiladi. Mamlakatimizda raqamli jarayonlar va iqtisodiyotni rivojlantirishning ahamiyatini belgilaydigan hukumat tashabbuslari taqdim etilgan. Samarali professional faoliyat uchun bo'lajak mutaxassislarining raqamli madaniyatini rivojlantirishning ahamiyati to'g'risida xulosa chiqariladi. Raqamli madaniyat bo'yicha ilmiy izlanishlar ko'rib chiqiladi.*

***Kalit so'zlar:** raqamli madaniyat, bakalavr talabalari, raqobatbardosh ustunlik, mutaxassis, raqamli iqtisod.*

**ПРЕИМУЩЕСТВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО КАЧЕСТВА НА ОСНОВЕ
ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ БАКАЛАВРА.**

Махмудов Аброржон Закирович

Наманганский государственный университет

Учитель

Tel: 93 673-57-37 e-mail: yangilik2019@gmail.com

***Аннотация:** В статье обсуждается актуальный вопрос, связанный с необходимостью для любой профессии уверенно владеть современными технологиями. Обсуждаются социальные тенденции, подчеркивающие важность использования цифровых технологий в различных сферах жизни человека. Представлены государственные инициативы, подчеркивающие важность цифровых процессов и экономического развития в нашей стране. Сделан вывод о важности формирования цифровой культуры будущих профессионалов для эффективной профессиональной деятельности. Будут рассмотрены научные исследования по цифровой культуре.*

***Ключевые слова:** цифровая культура, студенты бакалавриата, конкурентное преимущество, специалист, цифровая экономика.*

**ADVANTAGES OF COMPETITIVE QUALITY BASED ON DIGITAL CULTURE OF
BACHELOR STUDENTS.**

Makhmudov Abrorjon Zakirovich

Namangan State University

Teacher

Tel: 93 673-57-37 e-mail: yangilik2019@gmail.com

***Resume:** The article discusses a topical issue related to the need for any profession to confidently master modern technologies. Social trends are discussed that highlight the importance of using digital technologies in various spheres of human life. State initiatives are presented that emphasize the importance of digital processes and economic development in our country. The conclusion is made about*

the importance of the formation of a digital culture of future professionals for effective professional activity. Scientific research on digital culture will be reviewed.

***Key words:** digital culture, undergraduate students, competitive advantage, specialist, digital economy.*

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4699 28.04.2020 "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida" Qarori "2017 — 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili" da amalga oshirishga oid davlat dasturida belgilangan vazifalarga muvofiq hamda iqtisodiyot tarmoqlari va davlat boshqaruvi tizimiga zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish va telekommunikatsiya tarmoqlarini kengaytirish orqali respublika iqtisodiyotining raqobatbardoshligini yanada oshirish bilan birga ta'lim tizimining barcha bosqichlarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va zamonaviy iqtisodiyot uchun zarur bo'lgan raqamli bilimlarning darajasini oshirish, ta'lim infratuzilmasini takomillashtirish, shuningdek, "Besh tashabbus" loyihasini amalga oshirish doirasida 2022-yilga qadar respublikaning barcha hududlarida raqamli bilimlarga o'qitish markazlarini ochish bosqichma-bosqich amalga oshirilib kelinmoqda.

Zamonaviy dunyoni raqamli texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin. Ular bugungi kunda hayotning barcha sohalarida qo'llaniladi: ta'lim, tibbiyot, siyosat, iqtisod. Tovar ishlab chiqarish yoki xizmatlar ko'rsatish turli kompyuter va virtual vositalardan foydalanish bilan birga keladi. Bu haqiqatlar o'quvchilarni raqamli texnologiyalarni o'zlashtirishga o'rgatish zarurligini ko'rsatadi. Biroq, ba'zi talabalar o'zlarini bu yo'nalishda juda malakali deb bilishadi. Bugungi kunda har bir bola keksa odamlarga qaraganda raqamli texnologiyalarga ko'proq moyil. Shubhasiz, talabalar ham ko'p hollarda ishonchli foydalanuvchilar. Shu bilan birga, biz ishonamizki, bunday mulkchilik asosan hujjatlarni raqamli formatda yaratish, ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qilish va Internetda kerakli ma'lumotlarni topish qobiliyatiga bog'liq. Biz bu kompetensiyalarni kompyuterda va boshqa raqamli vositalardan uy sharoitida foydalanish uchun etarli deb hisoblaymiz. Biroq, professional faoliyatni amalga oshirish uchun bu etarli bo'lmasligi mumkin.

Aytishimiz mumkinki, zamonaviy talabalar ko'proq raqamli savodxonlikka ega va raqamli vositalardan foydalanishni tezda o'zlashtirib oladilar. Ba'zi kasblar uchun bu bugungi kunda etarli bo'lishi mumkin. Biroq, dunyo bir joyda turmaydi va kelajak asosan uning turli sohalarini yaxshilashda namoyon bo'ladi. Bundan tashqari, sifatni rivojlantirish nuqtai nazaridan bunday o'zgarish aynan raqamli texnologiyalarni barcha jarayonlarga faol joriy etish bilan bog'liq.

Shunday qilib, "O'zbekiston respublikasining raqamli iqtisodiyoti" milliy dasturimizni rivojlantirish uchun mamlakatimizda raqamli makonni yaxshilashga qaratilgan. Uning maqsadi - hamma uchun ochiq bo'lgan axborot -telekommunikatsiya infratuzilmasini yaratish va barcha tashkilotlarda asosan mahalliy dasturiy ta'minotdan foydalanish. Yangi qabul qilingan va qilinayotgan ta'lim to'g'risidagi va iqtisodiyotni rivojlantirishga tegishli bo'lgan dasturlarimiz ko'plab qarorlarni o'z ichiga oladi, jumladan "Raqamli iqtisodiyot uchun kadrlar zaxirasi", "Axborot xavfsizligi", "Raqamli texnologiyalar" to'g'risida va boshqalar. Masalan, Prezident 2020 yilni Ilm-ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili deb e'lon qildi va 2030 yilgacha raqamli iqtisodiyotning vakolatlari bo'yicha oliy ma'lumotli mutaxassislarini

tayyorlashni 50-60% ga oshirish vazifalaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, ushbu qarorlarning vazifasi sifatida, axborot texnologiyalari sohasidagi oliy ta'lim dasturlariga va xar bir oliy ta'lim muassasasida qabul kvotalarini oshirish ayni davrda muhim masalalardan biridir. Shunga asoslanib, bugungi kunda universitet bitiruvchilari orasida nafaqat raqamli savodxonlikni, balki raqamli texnologiyalar sohasidagi yuqori malakani shakllantirish qanchalik muhimligini xulosa qilishimiz mumkin. Biz bu darajani *raqamli madaniyat deb* hisoblaymiz.

Bizning fikrimizcha, raqamli madaniyat raqamli texnologiyalardan yanada ongli va malakali foydalanishni o'z ichiga oladi. Bu, o'z navbatida, universitet bitiruvchisiga mehnat bozorida talabga ega bo'lish imkonini beradi. Biroq, "raqamli madaniyat" kontseptsiyasining mazmuni bilan bog'liq masalani chuqurroq tushunish muhimdir. Shuning uchun, ushbu mavzu bo'yicha tadqiqotlarni tahlil qilish o'rinni bo'lardi.

N.A Sokolova "raqamli (yangi) media", "kiber madaniyat", "kiberfazo" va "raqamli madaniyat" kabi tushunchalar haqida gapiradi. Bundan tashqari, diqqat raqamli madaniyatga qaratiladi, tadqiqotchining so'zlariga ko'ra, u nafaqat raqamli texnologiyalar, turli xil virtual formatlar va zamonaviy gadjetlar bilan ajralib turadi.[2].

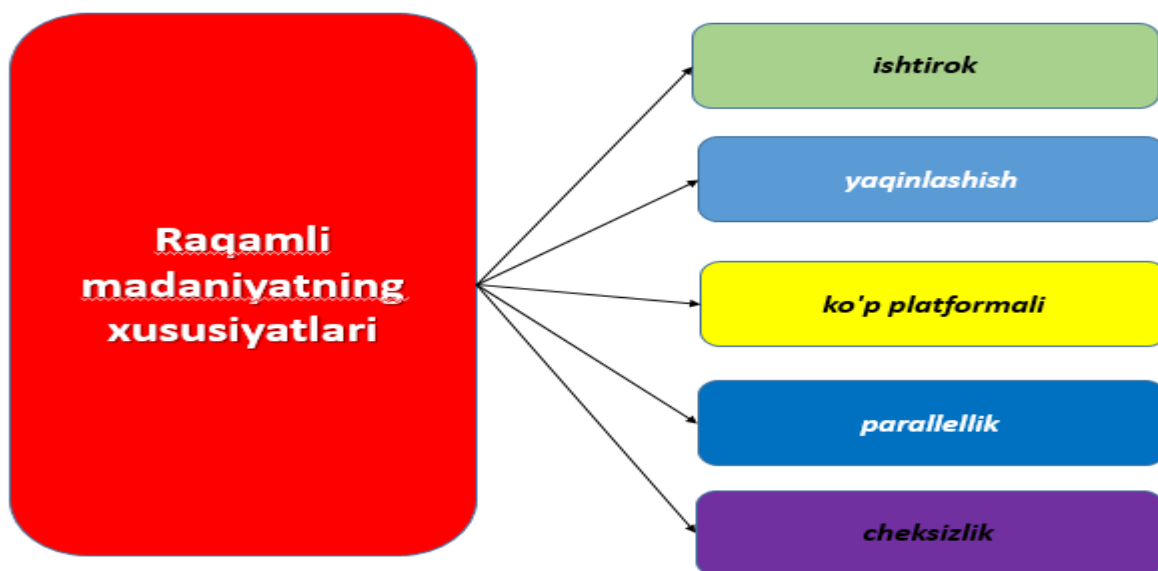
Aksincha, bunday madaniyat inson hayotining turli jabhalariga, amaliyoti va inson faoliyatining mahsulotlariga ta'sir qiladi. N.A Sokolova raqamli madaniyatni keng ma'noda, umuman madaniyatga ta'sir ko'rsatadigan raqamli texnologiyalar tarqalishining yangi davri deb hisoblaydi.

I.L. Sergeevaning fikricha "raqamli ommaviy madaniyat" haqida gapirilganda raqamli ommaviy madaniyatni ikki xil formatda ko'rib chiqiladi:

a) klassik, "analog" madaniy ob'ektlar uchun elektron shakl

b) raqamli muhitda allaqachon yaratilgan madaniy ob'ektlar shakli bo'yicha elektron shaklda va mohiyati [3].

Mualliflar ta'kidlagan bunday madaniyatning xususiyatlari qiziqish uyg'otadi va ular quyidagilarga bo'linadi:(1-rasm)

1-rasm. Raqamli madaniyatning xususiyatlari.

- *ishtirok*: tomoshabinning nafaqat iste'molchi, balki kontent ishlab chiqaruvchi (ishlab chiqaruvchi) bo'lish qobiliyati;

- *yaqinlashish*: madaniy artefaktlarni arxivlash, sharhlash va tarqatish qobiliyati;

- *ko'p platformali*: raqamli muhit, ommaviy madaniyat bir vosita doirasidan tashqariga chiqadi;

- *parallellik*: madaniy kodlarni onlayn rejimdan real hayotga va aksincha translyatsiya qilish;

- *cheksizlik*: elita va ommaviy madaniyatlar o'rtasida chegaralarning yo'qligi, ma'lumotlarning Internetdagi eng tarqalgan va har xil (geografik, etnik va irqiy) foydalanuvchilar soniga etkazilishi.

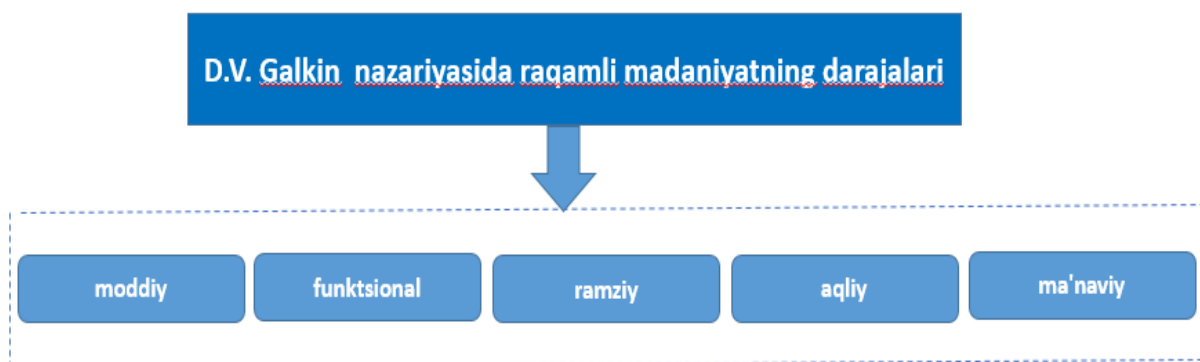
D.V. Galkin esa raqamli madaniyatga quyidagicha ta'rif beradi-raqamli madaniyatni ikki nuqtai nazardan o'rganadi:

- Qiymat
- moddiy.

U *qiymat jihatidan*, raqamli axborot vositalarida kodlangan va ma'lum qadriyatlarni qo'llab -quvvatlaydigan institutsional tizimga kiritilgan artefaktlar va ramziy tuzilmalar jamiyati uchun muhimligini ta'kidlaydi.

Moddiy jihatdan, bu artefaktlar va texnik tizimlar institutsional tizimning ijtimoiy va iqtisodiy samaradorligiga hissa qo'shadi deb hisoblanadi [4].

Olim, shuningdek, raqamli madaniyatning turli darajalarini aniqlaydi: moddiy, funktsional, ramziy, aqliy va ma'naviy.(2-rasm)

2-rasm. D.V. Galkin nazariyasida raqamli madaniyatning darajalari.

Yuqorida keltirilgan tadqiqotlarda raqamli madaniyat jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichi sifatida qaraladi, bu davlat va shaxs hayotining deyarli barcha qirralarini belgilaydi. Biroq, ko'pgina kitoblarda bunday raqamli madaniyatning katta xavflari haqida yozilgan. Iqtisodiyot, tibbiyot, pedagogika bo'yicha ilmiy izlanishlarda siz bu masalalarni ko'rib chiqishda qarshi fikrlarni topishingiz mumkin.

A.A. Petrovaning maqolasida yozilishicha, bugun to'rtinchi sanoat inqilobi (EPR) bo'lib, uning mahsuloti - raqamli iqtisodiyot (IE) shakllanmoqda. U raqamli madaniyatning raqamlashtirish, chipizatsiya va robototexnika kabi hodisalari odamni raqamli texnologiyalarga qaram qilib qolishini ta'kidlaydi. Agar ilgari madaniyat insoniyatning rivojlanishini belgilagan bo'lsa, endi CPR-CE "hamma narsani teskari aylantiradi". Bugungi kunda texnologiya insonning xulq -atvori va uning harakatlarini belgilaydi, ya'ni raqamli texnologiyalar madaniyatni shakllantiradi [5].

Olim kiber jarayonlarning keng qo'llanilishi natijasida psixologik qaramlik va mahoratning tanazzulga uchrashi tahdidi haqida gapiradi. Shuningdek, ular raqamli texnologiyalarni joriy etishning turli xavflarini (kadrlar, iqtisodiy, siyosiy, mafkuraviy) ta'kidlaydi. Va aytib o'tish joizki, allomalardan A.A. Petrovning ta'kidlashicha, bunday yangi

dunyo insonning shaxsiyatini o'zgartiradi, axloq, odob va milliy qadriyatlarning yangi tamoyillarini shakllantiradi. Raqamlashtirish (jamiyatni raqamlashtirish) insonning individual xatti -harakatlarini raqamlashtirishga olib keladi, uning ruhiyatini buzadi.

E.Yu. Zagarskix va Yu.A. Zagarskix tibbiyotda kiberxavfsizlik masalalariga to'xtaladi. Tadqiqotchilar sun'iy intellekt yordamida kasalliklarni aniqlash masalalarini ko'rib chiqmoqdalar. Ularning ishlari shuni ko'rsatadiki, rentgenologlar va klinisyenlar sun'iy intellekt usullaridan foydalanib, bunday amaliyotlarning mumkin bo'lgan oqibatlarini baholashlari muhim [6].

Bunday tashxisning xatarlarini ajratib ko'rsatganda, bu masalaning axloqiy jihatlari muhokama qilinadi. Qayd etilishicha, bunday texnologiyalar o'qitilishi va qonuniy va axloqiy talablarni chetlab o'tishi mumkin.

T.V. Skryl, A.S. Paramonov tajribali tibbiy tizimlarning aql -zakovati etarli darajada rivojlanmaganligini ta'kidlaydi [7].

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'plab afzalliklarni beradi. Masalan, ta'lim jarayonida ham talabalar [8], ham o'qituvchilar [9] ning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish uchun texnologiyalar qo'llaniladi.

Ammo E.V. Gnatishina va A.A. Salamatov ilmiy ishlarida raqamlashtirishning pedagogik xavf -xatarlari ajratilgan:

a) ko'pchilik o'quvchilarning, xususan, talabalarining Internet haqidagi fikrlari mutlaq bilim manbai sifatida;

b) har xil mazmunli ochiq axborot maydonlarini semantik va mazmunli boshqarishning to'liq yo'qligi;

v) intellektual mehnatni engillashtiradigan turli xalqlar va zamonlarning turli xil madaniy sohalarining mavjudligi va oson assimilyatsiya qilinishi;

d) talabalarining ma'lumotni bo'laklarga bo'linishi, kliplarga o'xshash, bo'lakcha qabul qilishi [10].

Olimlarning ta'kidlashicha, aloqa tizimidagi o'zgarishlar butun avlodning qadriyatlar tizimida o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Biz ushbu mualliflarning raqamli asrda bo'lajak mutaxassisni tayyorlashga qaratilgan universitetda ishlash tamoyillari va usullarini yangilash zarurligini bildiradi.

Shuningdek, bu olimlar bizni qiziqtiradigan kontseptsiya - "raqamli madaniyat", lekin tor ma'noda, talabalarga nisbatan - bo'lajak o'qituvchilar talqinini taklif qilishadi. O'qituvchining raqamli madaniyati deganda u qabul qilgan raqamlashtirishning insonparvarlik va milliy qadriyatlariga zid bo'lmagan qadriyatlarini tushuniladi.

Mualliflar shunday madaniyatga kiradi: raqamli kompetentsiya; raqamli voqelikda orientatsiya texnologiyalariga ega bo'lish, shuningdek, axborot makonida samarali muloqot. Olimlar talabalar o'rtasida o'rganilayotgan madaniyat turini shakllantirish vektorlarini aniqladilar. Ulardan biri raqamli makonda axloqiy va axloqiy me'yorlarga asoslangan xatti -harakatlarning turli modellarini o'rgatishdir.

Biz yuqorida tavsiflangan ishning pozitsiyasini to'liq baham ko'ramiz va raqamli madaniyat, ayniqsa, raqamli makon dunyosida o'sgan talabalar uchun muhim deb hisoblaymiz. E.V. Gnatishina va A.A. Salamatov tomonidan taklif qilingan "bo'lajak mutaxassisning raqamli madaniyati" kontseptsiyasining mazmuniga qo'shilamiz.

Shunday qilib, raqamli texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarda [1], [2], sog'liqni saqlashda [6], [7], ta'limda [8-10] va inson faoliyatining boshqa sohalarida [3 - 5] qo'llanilishini ta'kidlash mumkin.

Xozirgi kunda, talabalarning raqamli madaniyatga ega bo'lishi zamonaviy mutaxassisning raqobatdosh ustunligidir.

Raqamli madaniyatni rivojlantirish uchun faoliyatning qadriyat asoslarini ishlab chiqish zarur.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, universitetda axborot, muloqot va qadriyat jihatlariga boy bo'lgan ta'lim muhitini yaratish zarur.

Adabiyotlar:

1. Mamatov D.N, Bekchanova Sh.B, Xo'jaev A.A. Elektron platforma tizimi va undan foydalanishni o'rganish. Metodik qo'llanma. – Toshkent, 2020. B.35.
2. Соколова Н.А. Цифровая культура или культура в цифровую эпоху? Международный журнал исследований культуры. 2012; № 3 (8): 6 – 9.
3. Сергеева И.Л. Трансформация массовой культуры в цифровой среде. Культура и цивилизация. 2016; Т. 6, № 6: 55 – 65.
4. Галкин Д.В. Digital Culture: методологические вопросы исследования культурной динамики от цифровых автоматов до техно-био-тварей. Международный журнал исследований культуры. 2012; № 3: 11 – 12.
5. Петров А.А. Цифровизация экономики: проблемы, вызовы, риски. Торговая политика. 2018; № 3 (15): 9 – 31.
6. Загарских Е.Ю., Загарских Ю.А. Применение кибербезопасности и использование искусственного интеллекта в медицине. Системный анализ в проектировании и управлении. 2019:425 – 429.
7. Mamatov D.N., Bekchanova Sh.B., Saidova B.N., Abdullaeva D.N., Fayzieva G.U. Enhancing the participation of students and faculty in distance learning using blender learning and flipped classroom technologies in the development of pedagogy through digital technology // PSYCHOLOGY AND EDUCATION (2021) 58(2): 4910-4917. Америка. P 4910-4917.
8. Минасян Н.А. ИКТ как средство повышения мотивации учащихся на уроках иностранного языка. Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2017; № S8: 34 – 38. Available at: <http://e-koncept.ru/2017/470104.htm>
9. Ильясов Д.Ф., Селиванова Е.А. Популяризация научных психолого-педагогических знаний среди педагогов общеобразовательных организаций с использованием метода кинопедагогики. Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров. 2018; № 2 (35): 5 – 15.
10. Гнатышина Е.В., Саламатов А.А. Цифровизация и формирование цифровой культуры: социальные и образовательные аспекты. Вестник Челябинского государственного педагогического университета. 2017; № 8: 19 – 24.

67	Истак феномени ва унинг турли фан соҳаларида ўрганилиши Гулибануму К.....	369
68	Форс ва ўзбек тилларидаги дублетлар ва уларни унификациялаш масаласи Мирзахмедова Ҳ.В.....	376
69	Оламнинг ўзбек лисоний тасвирида “Маънавият” категорияси ва унинг Абдулла Қодирий асарларида қўлланиш хусусиятлари Холмуродова М.А.....	386
70	Фитратнинг адабий-назарий қарашлари Хамракулова Ҳ.К.....	392
71	Ўзбек тили синтаксиси тадқиқ усуллари ҳақида Юлдошева Н.Э.....	397

13.00.00

ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES

72	The main requirements for the content of teaching english in transport university Nazarov R.I.....	403
73	Педагогик кадриятлар ва уларнинг таснифи Назаров А.Т.....	407
74	O'zbekiston ta'lim tizimining COVID-19 pandemiyasidan keyingi holati Xodjaqulova F.R.....	410
75	Some ways to develop writing skills of blind students Asrorov I.F.....	416
76	Bakalavr talabalarining raqamli madaniyati asosida raqobatbardoshlik sifatining afzalliklari. Maxmudov A.Z.....	420
77	Kimyo ta'limi jarayonida talabalarining tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish texnologiyalari Botirova S.R.....	426
78	Юқори интенсивликдаги ҳафталик амалиёт да ёш гимнастикачиларнинг мусобақаолди тайёргарлик босқичи Умаров Д.Х.....	433
79	Geografiya ta'limida interfaol o'yinlardan foydalanishning psixologik-pedagogik asoslari Akaboyev I.Z., Begmatova S.Z.	442
80	Sport to'garaklari sinfdan tashqari ishlarning asosiy ko'rinishi sifatida namoyon bo'lishi Jiyanov O.M.....	449
81	Maktabgacha yoshdagi bolalarni sog'lom qilib tarbiylashda sayrlarda o'tkaziladigan harakatli o'yinlarning ahamiyati Ismoilov T., Arzibayev Q., Ismoilov G', Hudoyberdiyeva S.....	455